

OŽIVLJANJE POVPRASEVANJA IN GOSPODARSKE AKTIVNOSTI; ZASTOJ V ODPRAVLJANJU FINANČNIH PASTI

Velimir Bole, Jože Mencinger, Franjo Štiblar, Robert Volčjak

16

Dolgoročna dinamika končnega trošenja se krepi; pričakovanja kažejo, da se bodo ugodna gibanja nadaljevala tudi v bližnji prihodnosti. Ugodni trendi v trgovinski menjavi so se avgusta nadaljevali, izvoz do avgusta je bil za 13.3, uvoz pa za 12.5 odstotkov večji kot lani. Slovenija je po nadpovprečnem lanskem padcu presegla napovedano svetovno ekspanzijo za letošnje leto. Gospodarska klima je ob majhnih mesečnih nihajih ustaljena, vendar je tudi oktobra še močno zaostajala za dolgoletnim povprečjem. Podobno ustaljena so pričakovanja. Optimizem prevladuje v predelovalnih dejavnostih in trgovini na drobno, pesimizem pa v gradbeništvu in storitvah. Gospodarska klima v EU se popravlja.

Industrijska produkcija se je, predvsem zaradi rasti v predelovalnih dejavnostih, avgusta povečevala še hitreje kot dotlej. Med članicami EU27, za katere so podatki, se je industrijska produkcija v avgustu v primerjavi z letom prej povečala v osemnajstih, zmanjšala pa v treh. Kriza v gradbeništvu se še pogloblja, slabo gre tudi turizmu, posebno domačemu. Trendi v prevozu potnikov se močno razlikujejo. Padec zaposlenosti v družbah je bil skromen, pri zasebnikih, ki sicer zaposlujejo manj kot 10 odstotkov vseh, pa velik. Septembrsko znižanje registrirane brezposelnosti je predvsem sezonsko; tretjino na novo prijavljenih prispeva konec zaposlitev za določen čas, vse večji pa je tudi odliv brezposelnih med zaposlene. Stopnja anketne brezposelnosti v evro območju še naprej počasi raste, visoka je tudi v ZDA.

Oktobra so se cene povečale, bolj dolgoročna rast pa se je zmanjšala. Dinamika cen med skupinami se precej razlikuje; indeksa cen blaga in storitev sta se gibala povsem nasprotno; blago se je dražilo, storitve pa cenile. Proizvajalčeve cene se septembra niso spremenile, njihova bolj dolgoročna dinamika je višja kot pri življenjskih potrebščinah; razkorak je posledica počasnejšega gibanja cen storitev in hitrejše rasti cen na izvoznih trgih. V naslednjih mesecih ni pričakovati umirjanja rasti cen blaga v trgovini na drobno, prej obratno! Svetovne cene surovin so se v zadnjem mesecu močno povečale, dolarske še bolj kot evrske. Medletna rast povprečne plače v gospodarstvu se povečuje, še zlasti v predelovalni dejavnosti; povečanje dolgoročne rasti in razlike med celotnim gospodarstvom in predelovalno dejavnostjo so v znatni meri posledica povečevanja števila plačanih ur.

Septembra se je zmanjšal davčni donos tako pri neposrednih davkih in ostalih prihodkih kakor tudi pri posrednih davkih; donos pa je bil pri obeh večji kakor v istem mesecu lani, zmanjšanje pa je bilo manjše od sezonskega. Davčni donos se navkljub nihajem navzdol dolgoročno še naprej počasi krepi. Po dolgoročni dinamiki najbolj zaostaja davek od dohodka pravnih oseb, zaostajanje dohodnine pa je rezultat drugačnega timinga vplačila dohodnin. Krediti so se avgusta zmanjšali, vendar je bolj dolgoročna dinamika ostala relativno visoka. Padec kreditov je posledica krčenja kreditov podjetjem, saj so krediti prebivalstvu porasli. S stanovanjskimi krediti banke preurejajo aktivo; zapirajo kredite gradbenim podjetjem in kreditirajo kupce stanovanj. Depoziti so avgusta mirovali, medletna rast depozitov se je zmanjšala. Obrestne mere posojil prebivalstvu se počasi povečujejo, posojilne obrestne mere za podjetja se v zadnjih dveh mesecih niso spremenile. Tudi depozitne obrestne mere mirujejo. Tekoča plačilna bilanca je bila avgusta pozitivna. Zmanjševanje primanjkljaja na tekočem računu je posledica zmanjšanja primanjkljajev na računih faktorskih storitev in tekočih transferjev. Neto zunanji dolg se je do julija povečeval; obveznosti do tujine se zmanjšujejo počasneje kot terjatve.

17

* * *

REVIVAL OF DEMAND AND ECONOMIC ACTIVITY; DEAD-LOCK IN SUPPRESSION OF FINANCIAL PROBLEMS

Long-run dynamics of final demand strengthened. Expectations indicate that such trends might continue in the near future. Favorable trends in foreign trade persisted; until August, exports increased for 13.3 percent, imports for 12.5 percent. After more than average decline in 2009, the revival of foreign trade exceeds predicted world trade expansion for 2010. Business climate in October was stable despite monthly fluctuations but remained well below long run averages. Expectations are also stable. Optimism prevails in manufacturing and retail trade while pessimism abounds in construction and services. Business climate in EU has been improving.

Industrial production enhanced in August, particularly due to growth in manufacturing. Production increased in eighteen and decreased in three among EU27 countries with available data. The crisis in construction deepened, the situation in tourism, particularly domestic, is also not bright. Trends in transportation branches differ. Reduction of employment in companies was rather modest while the fall of employment in a much smaller sector of self-employed was large. The drop of unemployment rate in September was predominantly seasonal; one third of new jobseekers were created by termination of employment for fixed terms. The outflow of registered jobseekers to new jobs increased as well. The unemployment rate in euro area continues growing; it is very high also in the USA.

18

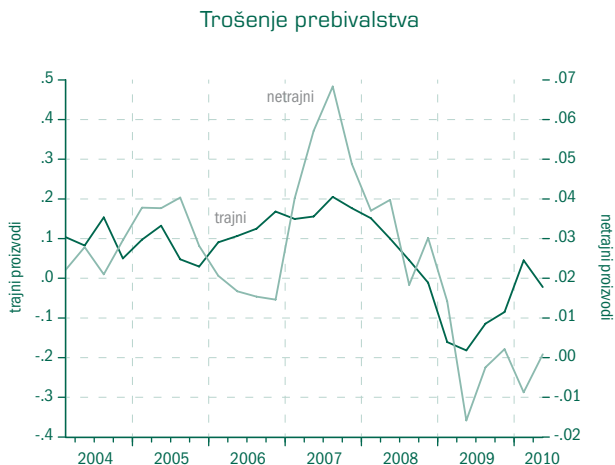
Retail sale prices increased in October while longer run dynamics decreased. The price dynamics among sectors differ considerably; prices of goods going up, prices of services down. Producer prices remained unaltered; their longer run dynamics exceeds the dynamics of retail sale prices; the gap is due to slower growth of prices of services than goods, and faster growth of export prices than domestic prices. No slowdown in retail sale prices can be expected. The opposite is more likely. World raw material prices increased significantly in the last month, dollar prices even more than euro prices. Yearly growth of average wage enhanced, particularly in manufacturing; both growth and difference between manufacturing and economy at large can be explained by the growth of working hours.

In September, public revenues both of direct and indirect taxes dropped; but revenues were larger than a year ago and reduction lagged behind normal seasonal reduction. Credits decreased in August, with the longer run dynamics remaining relatively high. The drop of credits was caused by diminished credits to non-financial business sector; credits to population, particularly for housing increased. The banks are restructuring their assets decreasing their credits to construction companies and replacing them with credits to households. Deposits of companies and households did not change, yearly rate of growth however decreased. Interest rates for loans to households have been gradually rising while they have remained unaltered for loans to business sector. The interest rates for deposits have also not changed. Current account balance in August was positive. The reduction of current account deficit in 2010 is a product of lower deficit on the income account and on the account of current transfers. Net external debt was increasing until June with the liabilities declining slower than the claims.

AGREGATNO POVPRŠEVANJE IN PRIČAKOVANJA

1. Okrepitev bolj dolgoročne dinamike končnega trošenja

Podatki omogočajo oceno mesečne dinamike končnega trošenja do julija. Domače trošenje se je julija zmanjšalo za 2.1%. Vendar pozitivna bolj dolgoročna dinamika (2.7% pri impulznem trendu) kaže, da je bilo tekoče zmanjšanje predvsem enkratne narave.

Vir: SURS; lastni izračuni

Opomba: Realne vrednosti komponent trošenja prebivalstva; medletne stopnje rasti

19

Julija so se zmanjšale vse tri komponente domačega končnega trošenja.

Trošenje prebivalstva se je zmanjšalo najmanj, za 1%. Navkljub temu je bila bolj dolgoročna rast še vedno opazno velika (impulzni trend je naraščal po 2.4% na letni ravni). Dinamiko trošenja prebivalstva na izhodu iz krize natančneje pojasnjuje spreminjanje strukture tekoče in investicijske porabe prebivalstva. Še zlasti, ker stanovanjski krediti v tretjem četrtletju 2010 naraščajo že zelo hitro. V krizi je bil padec trošenja prebivalstva neprimerno večji pri trošenju trajnih dobrin, saj so v sredini leta 2009 medletne stopnje padle do okoli -20%, medtem ko se je pri netrajnih dobrinah trošenje skrčilo za največ okoli -1.5%. Sredi leta 2010 se je dinamika obeh vrst trošenja že gibala okoli 0. Istočasno pa nakup nepremičnin-stanovanj, ki se je v 2009 več kot razpolovil, v letošnjem letu narašča po visokih medletnih stopnjah.

Za dinamiko trošenja prebivalstva je v sedanjí fazi okrevanja očitno ključna pospešitev trošenja trajnih dobrin, saj je trošenje netrajnih relativno malo zaostalo, nakupi nepremičnin pa so se po lanskí krízí že opazno popravili (slika)!

Investicije v osnovna sredstva so se julija skrčile za 3.3%, vendar je tudi pri investicijskem povpraševanju bolj dolgoročna dinamika ostala pozitivna (rast impulznega trenda je presegla 2.5% na letni ravni). Ker je bila istočasno medletna rast negativna, pomeni, da je bilo julijsko zmanjšanje posledica enkratnih-slučajnih vplivov.

Transakcije na trgu novih stanovanj

Vir: SURS; lastni izračuni

Opomba: Število transakcij na trgu novih stanovanj v četrtletju

Materialno trošenje države za blago in storitve se je julija najbolj skrčilo (za 7.7%), vendar je tudi pri njem bolj dolgoročna (trendna) dinamika še vedno krepko pozitivna. Negativna medletna stopnja zato tudi pri trošenju države kaže, da je bil julijski padec predvsem posledica enkratnih vplivov, kar je pri materialnem trošenju države pogosto.

Podatki o izvoznem trošenju segajo do avgusta, ko se je izvoz trendno ponovno močno okrepil. Tekoča (mesečna) dinamika je pri izvozu v poletnih mesecih praviloma (sezonsko) negativna, zato je povečanje medletne dinamika v avgustu (s 14.7 na 22.4%) ključno za ugodno oceno dinamike izvoznega povpraševanja.

Kako kaže bližnji dinamiki končnega povpraševanja ?

Pričakovana dinamika izvoznega povpraševanja je že nekaj mesecev na ravni dolgoletnega povprečja (in opazno nad ustrezno dinamiko v EU); ker ni omembe vrednih nihanj v pričakovanjih, je verjetno nadaljevanje dosedanje hitre rasti izvoznega trošenja tudi do konca leta.

Če sodimo po pričakovanjih v trgovini in storitvenih dejavnostih, se bo trošenje prebivalstva do konca leta (zelo) počasi krepilo. Tako pričakovanja v trgovini kot v storitvenih dejavnostih namreč stagnirajo na ravni, ki so jo dosegla že pred nekaj meseci (v trgovini so na dolgoletnem povprečju, v storitvenih dejavnostih pa opazno pod).

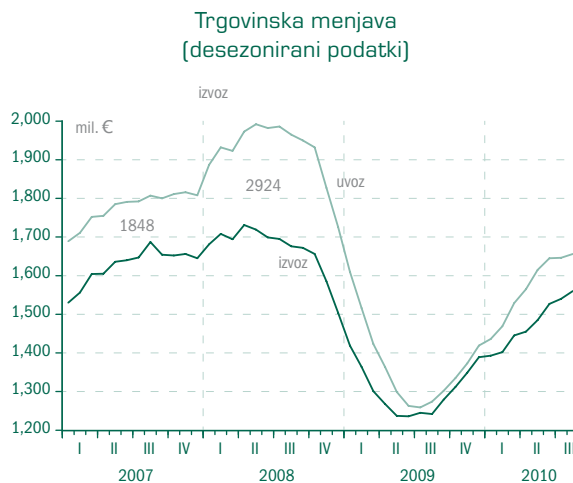
Pri investicijah so kratkoročna pričakovanja v gradbeništvu še znatno pod dolgoletnim povprečjem in stagnirajo, tako da ni pričakovati pospešitve tega dela investicijskega povpraševanja. Investicijsko povpraševanje zaradi vlaganj v opremo in razširitev kapacitet pa se bo začelo krepiti. Izkoriščenost kapacitet predelovalne dejavnosti je sicer še vedno le okoli 77%, vendar je ocena ustreznosti proizvodnih zmogljivosti (za doseženo hitro rast izvoza) v naslednjih dvanajstih mesecih že na enaki ravni kot v letih 2003-2005 (in večja kot v EU), saj delež anketiranih, ki ocenjuje, da so proizvodne zmogljivosti še ustrezne, le še za okoli 15% vseh anketiranih (na začetku tega leta je bilo ustrezno preseganje še 45% anketiranih) presega delež tistih, ki ocenjujejo, da so zmogljivosti premajhne.

21

2. Avgusta so se ugodni trendi v trgovinski menjavi nadaljevali

Avgusta je bil dosežen izjemen medletni skok izvoza, za katerim je zaostajal tudi sicer znaten skok uvoza. Trgovinska bilanca je bila kljub temu negativna, primerjalno zaradi velikega primanjkljaja v lanskem avgustu.

V avgustu je skupni slovenski izvoz znašal 1291 milijonov € (kar 22,5% več kot avgusta 2009), uvoz je bil 1411 milijonov € (13,2% več kot avgusta lani), kar da primanjkljaj 120 milijonov € oziroma 91,5% pokritost uvoza z izvozom. V menjavi z EU je bila odprema blaga 865 milijonov € (22,8% več kot v leto prej), prejem blaga 1125 milijonov € (13,3% več), kar pomeni primanjkljaj 260 milijonov €. V menjavi z nečlanici EU je bil avgusta izvoz 426 milijonov € (22,0% več kot avgusta lani), uvoz 286 milijonov € (12,9% več kot lani), kar pomeni presežek 140 milijonov €.

Vir: SURS, lastni izračuni

V letošnjih osmih mesecih skupaj je bil celotni izvoz 11741 milijonov € (13,3% več kot v enakem obdobju lani), celoten uvoz 12390 milijonov € (12,5% več), kar da blagovni primanjkljaj 649 milijonov €. Pri tem je znašala odprema blaga v EU 8416 milijonov € (16,4% več kot v enakem obdobju lani), prejem blaga iz EU 9726 milijonov € (13,2% več kot lani), kar da primanjkljaj 1310 milijonov €. V menjavi z nečlanici EU je bil izvoz v osmih mesecih 3326 milijonov € (6,2% več kot v enakem obdobju 2009), uvoz 2664 milijonov € (9,8% več kot pred letom dni), kar da presežek 662 milijonov €.

22

Po podatkih projekta LINK OZN in Univerze Toronto iz oktobra 2010 je predvidena 10.3% rast obsega svetovne zunanje trgovine v letu 2010. Vrednostno naj bi izvoz porasel za 12,1%, uvoz za 10,5%. To pomeni, da Slovenija v prvih osmih mesecih presega povprečno svetovno dinamiko, bolj pri izvozu kot uvozu. Upoštevati je potrebno, da gre pri slovenskih 13,3% rasti izvoza in 12,5% rasti uvoza za vrednosti, in da pri tem ne gre spregledati učinka krepitve € v zadnjih mesecih. Nasprotno pa je napovedana rast svetovnega produkta 3,6% večja od napovedi za Slovenijo, ki le malo presega 1%.

3. Gospodarska klima praktično ustaljena

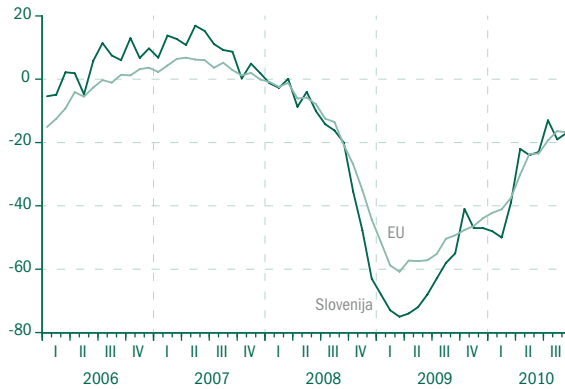
Po anketi Statističnega urada Republike Slovenije (SURS) se je kazalnik gospodarske klime v oktobru znižal za eno odstotno točko glede na predhodni mesec, od oktobra lani pa je višji za 5 odstotnih točk, hkrati pa je njegova vrednost še naprej za 8 odstotnih točk nižja od dolgoletnega povprečja.

Vrednost kazalnika zaupanja v predelovalnih dejavnostih v oktobru je bila za dve odstotni točki višja kot septembra, glede na oktober lani je bila njegova vrednost višja za 18 odstotnih točk, glede na dolgoletno povprečje pa prav tako višja in sicer za 6 odstotnih točk. Pričakovanja za naslednje tri mesece so večinoma ustaljena, saj sta se glede na predhodni mesec zvišala le kazalnika pričakovane cene in pričakovano skupno povpraševanje. Izkoriščenost proizvodnih zmogljivosti je bila v oktobru 2010 79-odstotna, kar je za 0,9 odstotne točke več kot v juliju 2010, za 6,7 odstotne točke več kot oktobra lani in za 2,2 odstotni točki pod dolgoletnim povprečjem. Kazalniki konkurenčnega položaja so se v oktobru v primerjavi z julijem 2010 znižali, saj sta se kazalnika konkurenčnega položaja na trgih držav članic EU in konkurenčnega položaja na trgih zunaj EU znižala, prav tako kot tudi kazalnik konkurenčnega položaja na domačem trgu. Obseg novih naročil v primerjavi z julijem 2010 se je prav tako znižal in sicer za 2 odstotni točki. V oktobru je kot glavni omejitveni dejavnik v proizvodnji najpogosteje navedeno nezadostno domače povpraševanje, nezadostno tuje povpraševanje, negotove gospodarske razmere, neporavnane obveznosti iz poslovanja ter finančne težave.

Zaupanje v storitvenih dejavnostih ponovno plahni, saj je bila vrednost kazalnika zaupanja v teh sektorjih v oktobru za 3 odstotne točke nižja kot predhodni mesec, hkrati pa je za 30

odstotnih točk nižja od dolgoletnega povprečja, v primerjavi z oktobrom lanskega leta pa je bila njegova vrednost nižja za 9 odstotnih točk.

Naročila v predelovalni dejavnosti

Vir: Eurostat

Na nizki ravni ostaja zaupanje v gradbeništvu, saj je zaupanje v tem sektorju v oktobru v primerjavi s predhodnim mesecem enako, v primerjavi z lanskim oktobrom višje za 5 odstotnih točk, hkrati pa kar za 45 odstotnih točk nižje od dolgoletnega povprečja. Pričakovanja za naslednje tri mesece so neugodna. Glavna omejitvena dejavnika v gradbeništvu v oktobru sta bila nezadostno povpraševanje, s čimer se je spopadalo 52% gradbenih podjetij, in velika konkurenca v panogi, kar je kot omejitev navedlo 57% podjetij.

Ankete SURS-a kažejo, da se je zaupanje v trgovini na drobno v oktobru 2010 glede na predhodni mesec okrepilo za 1 odstotno točko, glede na oktober lani pa je bil kazalnik višji za 22 odstotnih točk. V oktobru je bil delež trgovskih podjetij, ki pravijo, da je povpraševanje nizko, 43%, kar 48% podjetij je kot omejitveni dejavnik navedlo konkurenco v panogi, za 40% podjetij v trgovini na drobno pa so omejitev pomenili visoki stroški dela.

Gospodarska klima se je v celotni EU27 v splošnem le nekoliko popravila. Po podatkih Eurostata so se v septembru naročila v predelovalni dejavnosti glede na mesec poprej znižala za 0,4 odstotne točke, glede na september lani pa so višja za slabih 33 odstotnih točk. Glede na september so se v oktobru za 0,7 odstotne točke zvišala naročila v gradbeništvu, medtem ko so se pričakovanja v trgovini na drobno izboljšala za 5,7 odstotne točke, hkrati pa so tudi 19 točk višja kot septembra lani. Splošni poslovni optimizem se je v septembru v celotni sedemindvajseterici nekoliko dvignil in sicer za dobro polovico odstotne točke, v primerjavi z lanskim septembrom pa je višji za dobrih 18 odstotnih točk.

GOSPODARSKA AKTIVNOST IN ZAPOSLENOST

4. Industrijska produkcija višja

24

Industrijska produkcija se je povečala. Po podatkih SURS-a je bila industrijska produkcija v avgustu za pet odstotkov višja kot mesec prej in hkrati za skoraj 12 odstotkov višja kot v avgustu lani. Produkcija v prvih osmih mesecih letošnjega leta pa je bila za skoraj dobrih 6 odstotkov višja kot v enakem obdobju lani. Impulzni trend kaže, da se je v avgustu mesecu industrijska produkcija zviševala in sicer po stopnji 0,8% mesečno. Zaloge industrijskih produktov pri proizvajalcih so bile v avgustu enake kot v mesecu prej, v primerjavi z lanskim avgustom pa za dobrih 7 odstotkov manjše.

Dejavnost rudarstva se je v letošnjem avgustu zvišala za dobrih 7 odstotkov glede na julij, v primerjavi z avgustom 2009 pa se je rudarstvo povečalo za skoraj 40 odstotkov. V prvih osmih mesecih letošnjega leta je bila dejavnost rudarstva za dobrih 9 odstotkov višja kot v enakem obdobju lanskega leta.

Aktivnost v predelovalnih dejavnostih se je glede na mesec poprej v avgustu letos zvišala za 5,2%, glede na avgust 2009 pa se je produkcija predelovalnih dejavnosti povečala za dobrih 12%. Prav tako se je dejavnost v predelovalni industriji povečala v prvih osmih mesecih letošnjega leta glede na enako obdobje lani in sicer za slabih 7%. Tudi avgustovski impulzni trend aktivnosti predelovalnih dejavnosti kaže povečanje v vrednosti 0,86 odstotka mesečno.

V avgustu se je aktivnost sektorja oskrba z elektriko, plinom in vodo kot edina izmed industrijskih panog glede na lanski avgust zmanjšala in sicer za 0,3%, glede na predhodni mesec pa je bila produkcija tega sektorja višja za slaba dva odstotka.

Produkcija v letošnjem avgustu v primerjavi s predhodnim mesecem je bila za slabe tri odstotke višja v proizvodnji proizvodov za vmesno porabo, za skoraj poldrugi odstotek višja v proizvodnji proizvodov za investicije in za polovico odstotka višja v proizvodnji proizvodov za široko porabo. Po podatkih Eurostata se je v avgustu glede na julij industrijska produkcija v EU27 povečala za 0,8% , na območju evra pa za en odstotek. Glede na avgust lanskega leta pa se je v letošnjem avgustu industrijska produkcija v EU27 povečala za 7,5%, na območju evra pa za 7,9%. Med državami članicami, za katere so dostopni podatki, je industrijska produkcija v septembru glede na mesec prej padla v treh, zrasla pa v osemnajstih državah in sicer največ v Grčiji (5,6%), v Litvi in Sloveniji (5,2%) ter na Portugalskem (3,8%). Največji upad industrijske produkcije so v avgustu zabeležili na Irskem (-13,6%), na Danskem (-6,6%) in na Švedskem (-4%).

5. Močan upad domačega turističnega povpraševanja

Kriza v gradbeništvu se še naprej pogloblja. Po podatkih SURS-a je bila sicer vrednost gradbenih del, opravljenih avgusta, za nekoliko več kot 4% višja od vrednosti gradbenih del, opravljenih v juliju, a se je vrednost opravljenih gradbenih del se je v letošnjem avgustu v primerjavi z avgustom lani zmanjšala za več kot 12 %. Na globoko krizo kaže tudi impulzni trend opravljenih gradbenih ur, katerega vrednost se že peti mesec zapored ni dvignila nad -1 in je v avgustu znašala -1,57% mesečno.

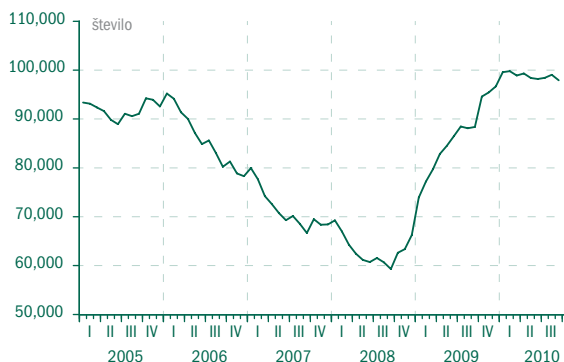
Število turističnih prenočitev se je sredi poletne sezone zmanjševalo. Julija jih je bilo za 1,7% manj kot v enakem mesecu leta 2009, vendar hkrati impulzni trend kaže, da se je skupno število prenočitev julija zviševalo po mesečni stopnji 0,36%. Na slab medletni rezultat skupnega števila prenočitev je vplival močan upad domačega turističnega povpraševanja, saj je bilo v juliju število turističnih prenočitev domačih gostov za devet odstotkov manjše kot julija 2009. Impulzni trend prenočitev domačih gostov v juliju kaže negativno rast po stopnji -0,66% mesečno. Le število prenočitev tujih gostov se je v letošnjem juliju povečalo in sicer za dobre štiri odstotke glede na enak mesec v lanskem letu.

Podatki SURS-a o transportu za avgust kažejo, da je bilo v javnem cestnem prevozu prepeljanih za 3% manj, v zračnem prevozu pa za dobrih 9% več potnikov kot v avgustu lani, število opravljenih potniških kilometrov je bilo v javnem cestnem prevozu za slabih pet odstotkov manjše, v zračnem prevozu pa za 3,2% večje. V cestnem mestnem prevozu je bilo avgusta prepeljanih za slabo četrtino več potnikov kot v istem mesecu 2009. Potniški promet na brniškem letališču se je v letošnjem avgustu glede na avgust lani povečal za dobrih 5%. V pomorskem prevozu je bilo v avgustu prepeljanega za 4,5% več blaga, opravljenih tonskih kilometrov pa je bilo za dobro petino več kot avgusta lani. V avgustu 2010 je bilo glede na enak mesec lani v register vpisanih 7,5% manj prvič registriranih cestnih motornih vozil, med njimi za dobre 3% manj osebnih avtomobilov.

6. Običajno septembrsko znižanje brezposelnosti

Število aktivnih prebivalcev se je po podatkih SURS-a v avgustu zmanjšalo na 933010 oziroma za 1294 oseb glede na mesec prej, glede na lanski avgust pa se je število zmanjšalo za 0,9%. V avgustu je bilo v Sloveniji 833978 delovno aktivnih prebivalcev. Glede na julij se je število delovno aktivnih zmanjšalo za 1920 oseb ali 0,2%, glede na avgust lanskega leta pa se je to število zmanjšalo za 2,3%. Med zaposlenimi osebami jih je bilo v avgustu slabih 92% zaposlenih pri pravnih osebah, njihovo število pa se je od avgusta lani zmanjšalo za 1,5%. Število zaposlenih pri fizičnih osebah se je glede na avgust 2009 zmanjšalo kar za 9,1%. Med samozaposlenimi pa je bilo 60% samostojnih podjetnikov posameznikov, katerih število se je v samem mesecu avgustu povečalo za 503, od avgusta lani pa se je to število povečalo za 1,9%. Število kmetov se je v avgustu glede na julij zmanjšalo za 48, glede na avgust lanskega leta pa se je zmanjšalo za 11,8%.

Iskalci dela

Vir: SURS

Po podatkih ZRSZ je bilo v Sloveniji v septembru 2010 registriranih 97908 brezposelnih oseb, kar je za 1124 oseb oziroma 1,1% manj kot v avgustu ter za 10,8% več kot septembra lani. V septembru se je na novo prijavilo 9113 brezposelnih oseb, kar je dobro četrtno več kot avgusta in 2,9 % manj kot v lanskem septembru. Med na novo prijavljenimi je bilo slabih 15% iskalcev prve zaposlitve, slaba četrtnina trajno presežnih delavcev in stečajnikov ter dobra tretjina brezposelnih zaradi izteka zaposlitev za določen čas.

V septembru se je število brezposelnih, ki so se zaposlili, precej povečalo. Od 10237 brezposelnih oseb, ki jih je ZRSZ odjavil iz evidence, se jih je zaposlilo oziroma samozaposlilo dve tretjini, največ na račun večjega zaposlovanja v predelovalnih dejavnostih, izobraževanju in trgovini, veliko, slabih devet odstotkov, pa je bilo tudi samozaposlitev. Glede na lanski september je bilo zaposlitev več za dobro petino.

Po podatkih Eurostata je bila avgusta stopnja brezposelnosti na območju evra (EA16) 10,1%, kar je za 0,4 odstotne točke več kot v lanskem avgustu. V celotni evropski sedemindvajseterici (EU27) je bila stopnja brezposelnosti v avgustu 9,6% in se je glede na enak mesec lani povečala za 0,4 odstotne točke. Po Eurostatovih ocenah je bilo v avgustu 2010 v EU27 23,1 milijona brezposelnih oseb, od tega 15,9 milijona na območju evra. Med posameznimi članicami EU so v avgustu 2010 najnižjo stopnjo brezposelnosti zabeležili na Nizozemskem (4,5%) in v Avstriji (4,3%), najvišjo pa v Latviji (19,5%) in Španiji (20,5%).

Stopnja brezposelnosti še naprej ostaja visoka tudi v ZDA, kjer je v avgustu 2010 znašala 9,6%, kar je za 0,1 odstotne točke več kot mesec poprej.

CENE IN PLAČE

7. Rast cen še naprej nespremenjena, piškava pri storitvah in opazna pri blagu

Oktober so se cene tekoče povečale za 0.1%, bolj dolgoročna rast pa se je zmanjšala na 1.9%.

Dinamika cen se je med skupinami proizvodov tudi oktobra precej razlikovala. Že agregatna indeksa cen blaga in storitev sta se gibala povsem nasprotno, vendar v skladu z dinamiko končnega povpraševanja in aktivnosti; blago se je podražilo za 0.5%, storitve pa so se pocenile.

27

Povečevanje cen so poganjali sezona (pri obleki in obutvi in izobraževanju), cene energentov, predvsem derivatov (pri skupini prevozov in stanovanja) in endogene spremembe (pri prevoznih sredstvih ter gostinskih in nastanitvenih storitvah). K skupnemu indeksu je največ prispevala rast cen novih kolekcij v skupini obleke in obutve (0.4 odstotne točke).

Tudi pri zniževanju cen je bil prispevek sezone opazno velik; najbolj pomembni sta bili pri sezonskem zniževanju cen pocenitev počitnic v paketu, ki je znižala cene skupine rekreacija in kultura, ter znižanje cen zelene tržnice, ki je stisnilo cene hrane. Endogeno so se cene zniževale predvsem pri skupini stanovanjske opreme (pri malih gospodinjskih aparatih ter tekstilu za gospodinjstva). Skupno inflacijo je najbolj zmanjšala pocenitev počitnic v paketu (k znižanju je prispevala 0.3 odstotne točke).

Povečanje harmoniziranega indeksa cen življenjskih potrebščin (to je v EU primerljiv indikator inflacije) je bilo 0.1% (enako kot pri življenjskih stroških), medletna rast pa 2.1%, torej nekaj več kot v evro območju, kjer je bila 1.9%. Podatek o osnovni inflaciji, ki meri povečanje cen brez vpliva sezonskih produktov hrane in cen energentov je dostopen do septembra. Še naprej je dolgoročna rast osnovne inflacije zelo umirjena (medletna rast je samo 0.2%) in nižja kot v evro območju (kjer je osnovna inflacija septembra dosegla 1%).

Inflacija (harmoniziran indeks življenjskih stroškov)

Vir: Eurostat

Objavljen je podatek o cenah stanovanj v tretjem četrtletju letos. Cene za stara in nova stanovanja so prikazane na sliki, indeksi cen so preračunani na 2007/II kot bazo (100). Na dlani je, da se je po odboju cen konec 2009 raven cen dvignila na raven približno enako ravni v prvem četrtletju 2007, torej ravni, ki je dosežena tik preden je stanovanjski boom začel poganjati cene opazno (za približno 15%) višje.

Cene stanovanj

Vir: SURS; lastni izračuni

Opomba: Indeks z bazo v 2007/II=100

Proizvajalčeve cene se septembra niso spremenile. Navkljub obračanju dinamike je bolj dolgoročna dinamika proizvajalčevih cen je še višja kot pri cenah življenjskih potrebščin

(septembra so bile proizvajalčeve cene za 3.2%, življenjskih potrebščin pa za 1.9% višje kot pred letom dni). Takšen razkorak v rasti je predvsem posledica opazno počasnejšega gibanja cen storitev (zaradi še vedno piškavega povpraševanja po storitvah), saj so se življenjski stroški blaga v letu dni povečali za 3%. Dodaten razlog za odstopanje proizvajalčevih cen je tudi opazno hitrejša rast proizvajalčevih cen na izvoznih trgih, tam so se cene domačih proizvajalcev povečale v letu dni za 3.6%, na domačem trgu pa le za 2.8%.

Kakšna so najnovejša cenovna pričakovanja? Ker se bo po pričakovanjih zelo slabotna aktivnost storitvene dejavnosti nadaljevala, v naslednjih nekaj mesecih ni pričakovati opaznega premika cen storitev. Delež anketiranih ponudnikov storitev, ki pričakuje povečanje cen, še vedno za 5% vseh anketiranih zaostaja za deležem, ki pričakuje zmanjšanje, kar ostaja opazno nižje od dolgoletnega povprečja (vendar za pol višje kot lani v istem času). Ker se je pričakovano povpraševanje v trgovini na drobno že povsem normaliziralo (je na dolgoletnem povprečju), pričakovane cene vse bolj silijo navzgor - zaradi normalizacije povpraševanja je seveda prenos pritiska proizvajalčevih cen lažji. Ker so pričakovane cene že nad dolgoletnim povprečjem, v naslednjih nekaj mesecih ni pričakovati opaznega umirjanja rasti cen blaga v trgovini na drobno, prej obratno! Še zlasti, ker so tudi cenovna pričakovanja proizvajalcev blaga nad dolgoletnim povprečjem in zaostajajo le za pričakovanji v razdobju 2006/IV-2008/II, torej v času velikega povečanja proizvajalčevih cen, ki so ga poganjale cene surovin (predvsem prehrabnih kmetijskih)!

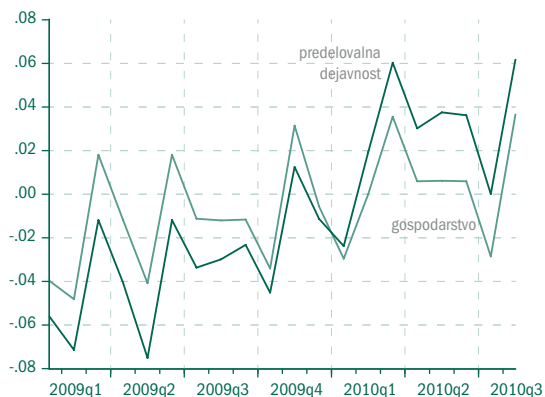
Svetovne cene surovin so se v zadnjem mesecu (od sredine septembra do sredine oktobra) močno povečale, za 5.6%. Ker se je v tem času evro okrepil, je seveda dolarski indeks porasel še opazno bolj. V zadnjem mesecu so se najbolj povečale cene neprehrambenih kmetijskih surovin (za 12.7% v evrih), najmanj pa zlato (ki se je v evrih celo malenkost pocenilo). Od lanskega septembra so se prav tako najbolj podražile neprehrambene kmetijske surovine (za 78%), najmanj pa nafta, ki se je v evrih v letu dni podražila za okoli 11%.

8. Hitro naraščanje števila plačanih ur

Bruto povprečna plača je avgusta porasla le za 0.4%., vendar se je bolj dolgoročna dinamika opazno povečala, poskočila je na s 4% v juliju na 5.1% v avgustu.

Avgusta so se povprečne plače najbolj povečale v oskrbi z električno energijo in v kulturnih dejavnostih (za preko 2.5%), najbolj pa so se zmanjšale v sektorju finančnih dejavnosti (za 4.4%). V letu dni so se razlike v povprečnih plačah še bolj povečale, v predelovalni dejavnosti so bile povprečne plače avgust že za 11% višje kot pred letom dni (torej so porasle več kot enkrat bolj od povprečja, medtem ko so se najmanj povečale v rudarstvu in širši državi (za manj kot 2%).

Plačane ure

Vir: SURS; lastni izračuni
Opomba: Mesečne medletne stopnje rasti

V letošnjem letu so se medletne stopnje rasti povprečne plače v gospodarstvu opazno povečale, še zlasti povprečne plače v predelovalni dejavnosti; še januarja so bile stopnje okoli 2.5%, od marca dalje pa so stalno preko 4%. To povečanje dolgoročne rasti povprečne plače, kakor tudi razlike v rasti med celotnim gospodarstvom in sektorjem predelovalne dejavnosti, je v znatni meri posledica hitrega povečevanja števila plačanih ur, ki se je pričelo konec 2009. Pospešitev števila plačanih ur je bila še zlasti velika v predelovalnih dejavnostih, saj izvoz najmočnejše poganja prav ta sektor.

Na sliki so prikazane medletne stopnje rasti števila plačanih ur. Na dlani je, da se je v povprečju 2009 število plačanih ur tako v celotnem gospodarstvu kot v predelovalni dejavnosti hitro zmanjševalo. Še konec 2009 se je medletna rast plačanih ur zmanjševala, v celotnem gospodarstvu pa tudi v juliju letos. Na dlani je tudi, da število plačanih ur v sektorju predelovalne dejavnosti letos narašča za 3 do 4 odstotne točke hitreje kot v celotnem gospodarstvu. V avgustu je tako bila medletna rast plačanih ur v predelovalni dejavnosti 6.1%, v celotnem gospodarstvu pa 3.6%! Medletna rast povprečne plače na bruto plačano uro je bila tako v celotnem gospodarstvu 1.5%, v predelovalni dejavnosti pa 4.9%!

FINANČNA GIBANJA

9. Davčni donos se navkljub opaznim nihajem še naprej počasi krepi

Javnofinančni prihodki so se septembra zmanjšali za 2.5%, vendar se je bolj dolgoročna dinamika opazno povečala (medletna rast je bila 6%, rast impulznega trenda pa še bistveno višja). To ne čudi, saj je september davčno »sezonsko šibak« mesec.

Septembra se je zmanjšal davčni donos tako pri neposrednih davkih in ostalih prihodkih kakor tudi pri posrednih davkih, donos pa je bil pri obeh večji kakor v istem mesecu lani.

31

Neposredni davki in ostali prihodki so se zmanjšali za 1%, vendar sta se oba indikatorja bolj dolgoročne dinamike okrepila. Od pomembnejših davčnih oblik se je septembra (sezonsko) zmanjšala le dohodnina (za 7.3%), vse ostale neposredne davčne oblike so se izboljšale. Po bolj dolgoročni dinamiki (po medletnih primerjavah) pa od neposrednih davčnih oblik zaostaja za lanskim letom samo še davek od dohodkov pravnih oseb, ki je še naprej vsak mesec za približno 12 milijonov (slabo petino) manj izdaten kot v istem mesecu lani! Celotno tretje četrtletje je pri neposrednih davkih zaostalo za lanskim tretjem četrtletjem le zaradi drugačnega timinga vplačil dohodnine v juliju (na katerega smo že opozorili v prejšnjih GG).

Posredni davki (domači davki na blago in storitve) so se septembra zmanjšali za 5.7%. Vendar je bilo, kot rečeno, zmanjšanje manjše od sezonskega, saj sta se oba indikatorja bolj dolgoročne rasti opazno povečala! Do zmanjšanja donosa domačih davkov na blago in storitve je septembra prišlo praktično le zaradi padca davka na dodano vrednost. Ta se je zmanjšal za 24.4 milijone (skupni domači davki so se zmanjšali za 22 milijonov). Do zmanjšanja donosa davka na dodano vrednost v septembru pride skoraj vsako leto (je sezonsko), saj se donos davka na dodano vrednost nanaša predvsem na transakcije iz avgustovskega davčnega obdobja.

Bolj dolgoročna dinamika domačih davkov na blago in storitve se še naprej počasi krepi; septembra se je medletno povečal donos od obeh ključnih posrednih davčnih oblik, trošarin in davka na dodano vrednost.

10. Rast depozitov se je zaustavila

Krediti podjetjem in gospodinjstvom so se avgusta zmanjšali (za okoli 60 milijonov), vendar je bolj dolgoročna (medletna) dinamika ostala še vedno relativno visoka, namreč 3.9%. Celoten padec kreditov je bil posledica krčenja kreditov nefinančnim korporacijam (podjetjem) za skoraj 200 milijonov, saj so krediti prebivalstvu porasli za 140 milijonov.

Opazna pospešitev rasti kreditov prebivalstva je v celoti omejena na stanovanjske kredite, saj potrošniški krediti v zadnjih nekaj mesecih medletno celo padajo po nizkih stopnjah (glej slike 3 in 4 v ločenem prispevku o varčevanju prebivalstva v krizi v tej številki GG). Tudi v evro območju potrošniški krediti praktično stagnirajo. Istočasno pa stanovanjski krediti, kot smo že opozorili v predhodnih GG, pospešujejo, tako v Sloveniji kot evro območju. V Sloveniji, zaradi težav gradbenih podjetij, banke pospešeno preurejajo aktivno svojih bilanc z zapiranjem kreditov gradbenim podjetjem s kreditiranjem prebivalstva-kupcev stanovanj. Rečemo lahko, da je osnovna struktura dinamike kreditov prebivalstvu v Sloveniji sicer podobna kot v evro območju, vendar je, zaradi (v primerjavi z evro območjem) bistveno hitrejša rasti kreditiranja gradbeništva pred krizo, sedaj – na izhodu iz krize - v Sloveniji pri stanovanjskih kreditih rast opazno hitrejša!

Depoziti so avgusta mirovali, tako v sektorju podjetij kot prebivalstva. Medletna rast skupnih depozitov se je zmanjšala na 4%..

Euribor se še naprej počasi povečuje. Trimesečni euribor je od avgusta do oktobra porasel z 0.9% na 1% .

Obrestne mere posojil prebivalstvu se počasi povečujejo, predvsem pri stanovanjskih kreditih (za 0.1 do 0.2 točke na mesec v juliju in avgustu). Posojilne obrestne mere za podjetja se v zadnjih dveh mesecih (do avgusta) niso spremenile. Tudi depozitne obrestne mere mirujejo. V evro območju so obrestne mere »bolj živahne«; tako kot v Sloveniji se povečujejo obrestne mere za stanovanjske kredite (s približno enako hitrostjo), vendar (za razliko s Slovenijo) rastejo tudi obrestne mere za potrošniške kredite in depozitne obrestne mere (povečujejo se po 0.1 točke na mesec).

11. Plačilnobilančni primanjkljaj se je v avgustu spet rahlo zmanjšal

Tudi v drugem poletnem mesecu, avgustu, je bila tekoča plačilna bilanca pozitivna. Čeprav neznatno, je vendar prispevala k nadaljnji izravnavi ekonomskih odnosov Slovenije s tujino v letošnjem letu. Po osmih mesecih namreč tekoči primanjkljaj z dobrimi 100 milijoni € ne dosega niti četrtnine lanskega. Medletno zmanjšanje primanjkljaja je posledica znižanja primanjkljaja pri faktorskih dohodkih, kjer gre za zmanjšanje odliva, ki ga ustvarjajo tuje naložbe pri nas, in tekočih transferjih z boljšim črpanjem sredstev EU. Neto zunanji dolg pa je do julija 2010 večji, ker se obveznosti Slovenije do tujine zmanjšujejo počasneje kot terjatve. Oboje so sicer dosegle maksimum v maju 2010.

V avgustu je presežek tekoče bilance znašal 4,7 milijonov € (avgusta lani je bil primanjkljaj kar -136,4 milijonov €). Pri tem je bil blagovni primanjkljaj 84,2 milijonov € (lani 161,2 milijonov €), storitveni presežek 134,7 milijonov € (v enakem obdobju lani 125,3 milijonov €), primanjkljaj v dohodkih faktorjev 53,4 milijonov € (lani 65,6 milijonov €) in presežek v tekočih transferjih 7,5 milijonov € (avgusta lani primanjkljaj -34,8 milijonov €).

V osmih mesecih skupaj znaša primanjkljaj tekočega računa 109,5 milijonov €, v enakem obdobju lani pa je bil 460,3 milijonov €. Vrednosti blagovnega in storitvenega salda se po osmih mesecih skoraj da ne razlikujeta od ustreznih lanskoletnih. Letošnji blagovni primanjkljaj je bil 398,6 milijonov € (v prvih osmih mesecih lani 396,2 milijonov €), storitveni presežek 748,3 milijonov € (734,6 milijonov €). Drugače je na računih faktorskih dohodkov in tekočih transferov; letošnji primanjkljaj na računu faktorskih dohodkov je bil 396,8 milijonov € (lani 591,1 milijonov €), neto odliv tekočih transferov pa 62,4 milijonov € (lani 207,7 milijonov €).

Plačilna bilanca Slovenije
(milijoni evrov)

33

		januar - avgust		avgust	
		2009	2010	2009	2010
I.	Tekoči račun	-460,3	-109,5	-136,4	4,7
1.	Blago	-396,2	-398,6	-161,2	-84,2
1.1.	Izvoz blaga	10.464,0	11.830,9	1.064,6	1.301,4
1.2.	Uvoz blaga	-10.860,2	-12.229,5	-1.225,9	-1.385,6
2.	Storitve	734,6	748,3	125,3	134,7
2.1.	Izvoz storitev	2.850,4	2.955,9	447,4	479,3
2.2.	Uvoz storitev	-2.115,8	-2.207,6	-322,1	-344,6
3.	Dohodki	-591,1	-396,8	-65,6	-53,4
3.1.	Prejemki	401,0	590,1	43,2	72,1
3.2.	Izdatki	-992,1	-987,0	-108,8	-125,4
4.	Tekoči transferi	-207,7	-62,4	-34,8	7,5
4.1.	V Slovenijo	539,3	675,2	52,6	86,9
4.2.	V tujino	-747,0	-737,6	-87,5	-79,4
II.	Kapitalski in finančni račun	-44,1	415,7	-65,9	11,3
A.	Kapitalski račun	31,7	35,4	-2,2	-4,2
B.	Finančni račun	-75,7	380,2	-63,7	15,4
1.	Neposredne naložbe	-424,3	163,8	27,3	69,9
2.	Naložbe v vrednostne papirje	2.673,5	1.652,7	-215,6	-34,7
3.	Finančni derivativi	-7,7	-57,4	6,2	0,2
4.	Ostale naložbe	-2.452,6	-1.383,2	89,8	-16,3
4.1.	Terjatve	648,4	69,0	718,8	-234,4
4.2.	Obveznosti	-3.101,0	-1.452,1	-629,0	218,1
5.	Mednarodne denarne rezerve	135,4	4,3	28,6	-3,7
III.	Neto napake in izpustitve	504,4	-306,1	202,3	-15,9

Številke na finančnem delu plačilne bilance kažejo, kako močno je Slovenija zabredla v samo nekaj letih pred krizo, saj neto zadolženosti, ki jo je ustvarila v nekaj letih nikakor ne more zmanjšati. Kapitalski in finančni račun tako po letošnjih osmih mesecih kažeta neto povečanje zadolžitve v višini 415,7 milijonov € (v enakem obdobju lani je bilo zmanjšanje -44,1 milijonov €). Na finančnem računu je bilo v osmih mesecih letos za 163,8 milijonov

evrov priliva tujih neposrednih naložb, v enakem obdobju lani pa za 75,7 milijonov € odliva, naložb v vrednostne papirje je bilo za 1652,7 milijonov € (lani 2673,5 milijonov €), odliv po finančnih derivativih -57,4 milijonov € (-7,7 milijonov €), ostale naložbe pa so znašale -1383,2 milijonov € (v osmih mesecih lani -2452,6 milijonov €). Mednarodne rezerve pri Banki Slovenije so v osmih mesecih porasle za 4,3 milijone €, v enakem obdobju lani za 135,4 milijonov €.

34

Neto zunanji dolg še naprej počasi raste. Po podatkih iz Biltena Banke Slovenije za september je konec 2010 skupni bruto zunanji dolg Slovenije znašal 41359 milijonov € (maja je bil večji, 42105 milijonov €), pri čemer je javnega dolga 17089 milijonov € ali 41,3%. Terjatve Slovenije do tujine pa so konec julija znašale 29963 milijonov € (maja 31048 milijonov €), tako da je neto zunanji dolg v juliju znašal 11396, kar je za 116 milijonov € več kot je bil junija in je največji doslej.

Skupne rezerve Banke Slovenije so bile konec avgusta 2010 832,7 milijonov €, mesec prej 820,4 milijonov €. Pri tem je bilo deviznih rezerv za 430,7 milijonov €, zlata za 100,4 milijonov €, imetij pri MDS za 236,0 milijonov € in rezervne pozicije pri MDS za 60,8 milijonov €.